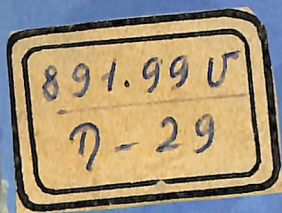

Դամկանյան Բ.

4053

Մանկան
նրանում որ չէր

Թիֆլիս
1881.

578
Հրատարակ. Վոլկ. Գրավաճառանոցի 2. Գրեգորեանցի:

ԱՐԱՆԱՅԱՆԱՆ
ՈՏԱՆԱԻՈՐՆԵՐ ԵՒ ԵՐԴԵՐ

Խմբագրեց

ԳՐԱԳՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Գինն է 20 կոպեկ.

891.995
Պ-29

2003
Տ Փ Ի Ի Ս

և՛ Յ. Մարտիրոսեանցի.

1881

891.995

7-29

56

Հրատարակութիւն «Կովի. Գրականության» 2. Գրեգորեանցի:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՈՏԱՆԱԽՈՐՆԵՐ
ԵՒ ԵՐԳԵՐ

Խմբագրեց

ԳԱՄԱՌ-ԲԱԹԻՊԱՆ

Տ Փ Խ Ի Ս

Ի տպարանի Յ. Կարաիրոսեանց:

1881

5241

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 2 Марта 1881 г.

Типографія И. Мартиросіанца, на Орб. ул. д. № 5.

Ծ Ա Փ (*)

(ժողովրդական)

Ծափի՛, ծափի՛ ծիրանի,—
Հովը թեղ թեղ կը տանի

(*) Մայրը բռնում է երեխայի ձեռքիկները ու երար իր-
փում է, ասելով այս երգը, որն զույգ աւելի երկար լինէր,
բայց ես լիայն այսրանն եմ լսել:

2

(Ժողովրդական)

Եղեկ—մեղըիկ (*)

Ձըւաձեղեկ,

Բերանն 'ի վար

Կը'լ Կը'լ Կը'լ Կը'լ

3

ձի-ի—ձի-ի (**)

(Ժողովրդական)

Ճիշ—ճիշ մատնոցիկ,
Կանանչ խառղան բռնեցինք,

(*) Մայրը մատով դեպչում է ծծկեր երեխն շրթունքներուն և յետոյ խորզում է վեղը:

(**) Մայրը բռնում է ծծկեր երեխայի ձեռքն և շին, վեր վեր բարձրացնելով ասում է:

Իրիցկինին կերցուցինք,

Իրիցկինը չե կերաւ

Պարոնին բաղչան թըճըր—ռաւ:

4

ՄՕՐ ԵՐԳԸ (*)

(Ժողովրդական)

Յետիդ խըփեմ՝ հաստանաս,
Մէկ ծառի չափ բարձրանաս,
Սարերին տոտիկ կանես,
Ծառերին մտիկ կանես:

(*) Մայրը ծծի երեխն վեր ու վեր բարձրացնելով և ամէն անգամ յետնէն խփելով ասում է: «Յետիկ տեղ ժողո-

5

Կ Ռ Ո Ւ Ն Կ Ն Ե Ր (*)

(Ժողովրդական)

Կըռն—կըռն—կրկըռն,
Կըռունկները հա թըռան,
Կըռունկների թևի տակ
Նկաւ ամառն մեր դըռան:

Ճուշդը մե ուրիշ խօսք է գործածում, որ սույն համար անյարմար է:

(*) Գարնանամուտին կըռունկներն առաջին անգամ թըռնէին տեսնելով, երեսայք ասում են այս ոտանաւորը, երգածը լսած չեմ:

6

Կ Ա Տ Ո Ւ

Կատուն եկաւ փիտիկ—փիտիկ,
Հազար նազով ինչպէս հարսիկ,
Դունչը սրբեց թաթիկներով,
Մազը սանդղեց չանչիկներով.
Կատու, կատու հէ՛ր ես տրտում,
Թէ՞ մկներն են այս օր զարթուն:

7

Բ Ա Դ Ի Կ

Բադիկ—բադիկ,
Կարմիր թաթիկ.
Ո՛ւր ես գընում կամաց—կամաց,

Ձագուկներիդ չորս կողմը առած:

— Ես գնում եմ ջուր գտնելու,

Ձագուկներին լուանալու.

Ձագուկներըս մաքուր—մաքուր

Տղոց երեսն աղտ է ու մուր:

8

Գ Ա Ր Ո Ւ Ն

Արի՛, գարուն,

Արի՛, սիրուն,

Բեր պարզ արև,

Առատ անձրև

Խնդրէ՛ Տէրէն

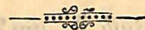
Հաճար, ցորեն,

Ձըմեռն էր մեծ

Ողջ ըսպառեց,

Ամբար, մառան

Դատարկ դառան:

9

Ա Ր Ե Ի

Արև, արև արի՛ դուս,

Քեզ բերել ենք աչքի—լուս,—

Քու քուրիկը լուսինկան

Բերեց չամիչ մէկ աման,

Ամպը եկաւ, մութ արաւ,

Չամիչն աչքերէս կորաւ.

Բաց երեսըդ, արեգակ,

Մէկ բուռ չամիչ քեզ կուտանք...

Օ՛խ, արեւին խաբեցինք

Ամպի տակէն հանեցինք:

10

Ծ Ո Յ Լ

Մինչե յօրձակ * քուն եղար,
Քրնէտ ելար՝ հաց կերար,
Հաց կերար ու կըշտացար,
Կըշտացար ու պառկեցար,
Այսպէս տարիներ կեցար....
Յետոյ ի՞նչու զանգատ կանես,
Որ ապրուստի ճար չունես:

11

Ձ Ի Ի Ն

«Ախ, ի՞նչու—ի՞նչու կուգայ պաղ ձիւնը
Նորից ամիսներ պիտ մընամ տունը,

*) Յօրձակ, կը ճատուած օր արձակ, կէս օր, միջօր է,—
midi, полдень.—

Տեսնելու չեմ ես կանանչ ծառ, արօտ,
Հոտոտ ծաղիկէն պիտ մընամ կարօտ:»
—Ձիւնը որ կուգայ երկնքէն ՚ի վար,
Իմացիր, մեծ բաղդ է մարդուս համար,
Վերմակի պէս տաք կը ծածկէ զետին,
Որ բոյսի արմատն զիմանայ ցրտին.
Նա հողին կուտայ՝ հիւթ, պարարտութիւն,
Դաշտին ու արտին մեծ առատութիւն:
Մի տրտնջալ, մարդ, զու բընութենէն,
Թէ տաք և թէ ցուրտ՝ մեզ միշտ օգուտ են:

12

ԴԱՏԱՐԿ ՀԵՏԱՔՐԻՔՐՈՒԹԻՒՆ

«Ձեռքըդ ինչ բըռնած՝ կը տանես դու»:—Վարդ:
«Վարդ չէ՛, այդ խոտ է. սըտեցիր, ո՛վ մարդ:»

— Թէ խոտը վարդէն կը զանազանես.
Ինչո՞ւ ի զուր տեղ հարց ու փորձ կանես:—

13

Մ Ա Ն Ի Շ Ա Կ

Դեռ ո՞ւր է ծիծեռ, դեռ ո՞ւր է սոխակ,
Գարնան կարապետ եկաւ մանիշակ.
Երկնային խունկը չորս կողմը բուրեց,
Նորածին աշխարհ նախ նա համբուրեց:

*
* *

Երկինքն է անամպ, շողշողուն արեւ,
Տանք մանիշակին, երեխերք, բարեւ,
Որ մեր դաշտերին բերեց նոր գարուն:
Նախշուն հաւերով, ծաղկով զարդարուն:

14

ՏԻՈՒՐ ԵՐԵՒԱՅ

Երբոր ծագեցաւ պայծառ արեգակ,
Աքլար, աղանի, հաւ ու ծիծեռնակ,
Ձի, ոչխար, գառնուկ, այծ, ուլ, հորթ ու կով
Գնացին իրանց գործին ըշտապով:

*
* *

Միայն ծոյլ տըղան չի զնաց դըպրոց,
Գիրքը չըպըրտեց ու փախաւ փողոց.
Իրիկուն ամենքն յետ դարձան ուրախ,
Միայն տըղան էր տրտում, գլխակախ:

15

ԺՐԱՋԱՆ ՏՂԱՅ:

Տըղան սիրումէ ձեզ շատ, արեգակ,
Դաշտ ու պարտէզում ճըւղըռող Թռչնակ,

ձիւղերից կախ—կախ պտուղներ հասուն,
Բայց ձեզնից աւել պիտ' սիրէ ուսում:

* *

Ուրեմն թողէ՛ք, նախ դպրոց երթայ,
Ընկերների հետ դասերը նա տայ,
Եւ երբոր իւր սուրբ պարտքը կատարէ,
Որքան որ ուղէ՛ թող նա ձեզ սիրէ:

* *

Այնուհետեւ ցոլա՛, պայծառ արեգակ,
Այնուհետեւ երգէ՛ . . . դու նախշուն թռչնակ,
Ու անուշ համը հասուն պտուղին
Թող լինի վարկը, ժրաջան տըղին:

16

ԵՐԿՈՒ ՈՒ ՄԻ

Ականջդ երկու, ունիս մի բերան
Հասկացիր դու լաւ,

Աշխարհիս վըրայ կը լսես շատ բան,
Ու խօսէ սակաւ:

* *

Աչքերդ երկու, ունիս մի բերան,
Հասկացիր, դու լաւ,
Աշխարհիս վըրայ կը տեսնես շատ բան,
Ու պատմէ սակաւ:

* *

Երկու ձեռք ու մի բերան դու ունիս,
Հասկացիր ինձ լաւ,
Օրնիրուն ու շատ պիտի աշխատիս,
Եւ ուտես սակաւ:

17

Վ Ա Ն Ի Չ Կ Ա

Վանիւկային շատ են գովում,
Որ լաւ աշակերտ է նա,

Ար Ծրաններէն վարժ է խօսում,
ձանաչում է Եւրոպա:

* *

Բայց մայր լեզու հայերէնի
Մէջը մունջ է ու տրդէտ,
Զի ճանաչում Հայաստանի
Ոչ մի քաղաք, ոչ մի գետ...

* *

Ո՛չ մարդ, կըկու է քու վանեան,
Որ սեպհական չունի բուն.
Թութակ է քու գոված տըղան,
Որ չը գիտէ իւր լեզուն:

18

Գ Ո Ւ Թ

Երեւի փորը շատ էր, շատ քաղցած,
Հայրը շուկայից չէր վերադարձած,

Հայրը հինգ բապէ էր ուշացաւ,
Երեւի քաղցը աւել սաստկացաւ:
Հայրը շուկայում կէս ժամ որ ֆնաց,
Երեւին գըտաւ սովէն թալկացած...
Ապա ի՞նչ անեն խեղճ տղայք վանում,
Որ ամիսներով քաղցած են մընում...
Որ տեսնես, տըղայ դու հացի երես,
Վանի եղբարքդ միշտ միտը բերես:

19

ԹՈՉՈՒՆԻ ՁԱԳ

Անկողնիկի մէջ անմեղ երեխան
Նիրհում է խաղաղ հրեշտակի նըման,
Իսկ նորա մայրը մօտի սենեակում
Երեւի համար խաւիժ էր եփում:
Երգիկէն յանկարծ դայը ներս թըռաւ,
Տըղի անկողնին կառաւած մօտեցաւ.

Երեսերք՝ ի՞նչու այդպէս սարսեցաք,
 Թռչունի համար դուք չէ՞ք գայլ անյագ,
 Ինչպէս չար գայլը խեղճ մօր զաւակին:

— ❦ —
 20

Օ Ր Օ Ր Ո Յ Ի Ե Ր Գ

Արի իմ սոխակ, թող պարտեզ, մերին,
 Տաղերով քուն բեր տըղիս աչերին.
 Բայց նա լալիս է, դու սոխակ մի՛ գալ,
 Իմ որդին չուզէ տիրացու դառնալ:

* *

Ե՛կ, աբեղաձագ, թող արտ ու արօտ,
 Օրօրէ տըղիս, քընի է կարօտ.
 Բայց նա լալիս է, դու ձագուկ մի գալ,
 Իմ որդին չուզէ աբեղայ դառնալ:

* *

Թող դու, տատրակիկ, քու ձագն ու բունը,
 Վուվուլով... տըղիս... բեր անուշ քունը.
 Բայց նա լալիս է, տատրակիկ, մի՛ գալ:
 Իմ որդին չուզէ սըգաւոր դառնալ:

* *

Կաչաղակ ճարպիկ, գող, արծաթասէր,
 Շահի գըուցով որդուս քունը բեր:
 Բայց նա լալիս է, կաչաղակ մի՛ գալ,
 Իմ որդին չուզէ սովզազար դառնալ:

* *

Թող որսըտ, արի, քաջասիրտ բազէ,
 Քու երգը գուցէ իմ որդին կ'ուզէ,
 Բազէն, որ եկաւ, որդիս լուեցաւ,
 Ռազմի երգերի ձայնով քընեցաւ:

21

ԻՍԿԱԿԱՆ ԲԱՂԴ:

Մի օր փոքրիկ տղան ասաց.
— Ի՜նչպէս կուզեմ ես, մայրիկ,
Մըտքիս մէջը կարծածիս պէս
Լինել տղայ երջանիկ:—
Ծիծաղելով ասաց մայրը,
«Ո՛րդեակ՝ ի՞նչ է քեզ պակաս,
«Աշխարհումըս կ'այ այնպէս բան,
«Որն որ դու չ'ունենաս:

*
* *

«Հայր ու մայրքդ գլխուդ վըրան,
«Հալաւդ տաք ու մաքուր,
«Փափուկ կողէնք, մեծ բնակարան,
«Առատ, անուշ կերակուր:

*
* *

«Նայէ՛ շուրջդ, սիրուն որդի,
«Շատ մարդ ունի քեզ չափ բան,
«Դու չը գիտես, որքան աղքատ
«Տկլոր, քաղցած որբեր կան:»

*
* *

— Հենց այդ է որ, քնքոյշ մայրիկ,
Ինձ չէ տալիս ուրախ օր,
Որ իմ շուրջը ամեն տղայ
Ինձ նման չէ բաղտաւոր:—

22

ԶՈՐՍ ԵՂԲԱՐՔ

Զորս եղբարք են. ամեն տարի
Երկրիս վըրան ման են գալի.
Զորսն էլ ջոկ—ջոկ ունին հասակ.
Պարզեւնէրն են հաղար տեսակ:

*
* *

Առաջինն է պատանի,
Բողբոջ տերև, սաղարթ ունի,
Պայծառ տերև, կանանչ արօտ.
Որոնց տըղաք են միշտ կարօտ:

* *

Երկրորդ եղբայրն երիտասարդ
Տալիս է մեզ անձրև առատ,
Ծաղիկունք ցանուժ է ամէն դի,
Յոյս տալիս է առատ հընձի:

* *

Երրորդ եղբայրն այր չափահաս,
Մրդերով լի ունի մի թաս,
Բաժանուժ է տըղոց իւր զանձ —
Ծիրան, խնձոր, խաղող ու տանձ:

* *

Չորրորդ եղբայրն է ծերունի,
Յուրտ ու խաւար շալկած ունի,

Այգի անտառ ամայացաց,
Դաշտ և արօտ ձիւնով լըցուց:

* *

Գիտեն արդեօք հայ տղերքը
Որոնք են այս չորս եղբարքը,
Եղանակներն են սոքա մեր
Գարուն, ամառ, աշուն, ձմեռ:

23

Խ Ր Ա Տ

Ուրախ լեւ երիտասարդ 'ե ման-
կութեան քուժ. Ժողով. Ժա. 9.

Տղայ՝ եղի՛ր դու ուրախ ու բարի,
Ժամ ու օրերդ կանցնին հանաքով,
ձամբիադ չի լինիլ բըսած տատասկով,
Ամեն քու իղձըդ շուտ կը կատարի:

* *

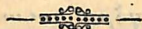
Տըղայ՝ եղևր դու ուրախ ու բարի,
Քիչըդ կերևի քեզ միշտ ու միշտ շատ,
Հընտարից էլ քիչ կերևի ճոխ զարդ,
Ամեն կարիքըդ շուտ կը կատարի:

*
* *

Տըղայ՝ եղևր դու ուրախ ու բարի,
Դըժուար չերևիլ քեզ աշխատանքը,
Ձի տանջիլ կեանքի քեզ տառապանքը
Սրտիդ բաղձանքը շուտ կը կատարի:

*
* *

Տղայ՝ եղևր դու ուրախ և բարի,
Լըքած չես մընալ դու այս աշխարհում,
Շնորհներ շատ կան Աստուծոյ ձեռքում,
Քու ջերմ աղօթքը շուտ կը կատարի:

24

ԳՏԷ՛Գ ՍԽԱԼՆԵՐԸ

Ա.

Չըմեռ էր, տըղերք եղան հալումաշ,
Գնացին դաշտ, տեսան բըսած, լաւաշ,
Տափը ծաղկալեց, օրը տաք, հեղձուկ,
Ծառերից կախ-կախ սեխ. բողկ, ձըմերուկ:

Բ.

Օ՜ք վաղում է մեծ-մեծ քայլերով,
Ուղտը թռչում է ամպի տակերով,

Ձկները տաղեր են կրկրլացնում,
Խուլ ու կոյրերին են զըւարձացնում:

Գ.

Բարակ ճիւղի վրայ արջը շինեց բուն,
Մէջը ձու ածեց, թխսել էր ուղում,
Ղըռըռան ագռաւն նոյն ծառի տակին
Ծիծ էր տալիս իւր գեղեցիկ ձագին:

Դ.

Երեսունն է փետրվարի—
Արեւ ծագեց հիւսիսէն,

Ծծկեր տըղայ, վազվազ արի',
Հալվա քաղենք պարտեզէն:

Ե.

Փիւնիկի թւէն գրիչ փետեցի,
Առի արաբի երեսէն թանաք.
Ձիւնապատ դաշտէն մի թերթ կըտրեցի,
Ու պապուս պապին գըրեցի նամակ:

Զ.

Հայկ ու Նապօլէօն մի զոօշն համար
Սաստիկ կոշտ խօսքեր ասացին իրար.
Հայկն ունէր հրացան, Նապօլէօնն աղեղ.
Ո՞վ յաղթեց: Անշուշտ մեր Հայկը ահեղ:

25

Ճ Ա Ր

«Մայրիկ՝ ասա՛, ի՞նչու հայրըս
երբ լըրագիր է կարդում,
Ձեռքը ծոցին, ամբողջ օրը
Գլխաքարշ է ու տրտում:»
— Էնտուր համար նա տրտում է,
Որ լըրագրի մէջը միշտ
Նըկարած է խեղճ հայ — ազգի
Անբաղդութիւն, ցաւ ու վեշտ: —

* *

«Մայրիկ՝ ի՞նչու ազգերի մէջ
Միայն մեր Հայն է թշուառ.
Մի՞թէ ոչոք դեռ գըտած չէ
Նորա ցաւին հըզօր ճար:»

* *

«Ա՛խ, կայ, որդեակ, Հայի ցաւին
Հըզօր ճար ու փրկութիւն.
Ու այդ հըզօր ճարի անունն
Է իբր «էր, զոգութիւն:» —

* *

Մօրը դէմքին նկարուեցաւ
Աղէտք, թախիծ, տրտում թիւն,
Աչքը երկինք, աղօթում էր
Տըղան ազգիս զուգութիւն:

— ❦ —

26

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՍՏՂԸ

Աստղերը պէճ — պէճ վերեն են փայլում
Նման տըղայոց ցոլուն աչերուն.
Մի սիրուն աստղիկ կայ երկնից վըրան —

Գիտեմ, այն աստղը որին է նման:
Մեր գպրոցումը կայ խելօք տըղայ,
Դասերը միշտ լաւ սովորում է նա,
Հըրու աշկերտ է, ժիր ամեն բանին.—
Նա կլինի աստղը մեր Հայաստանին:

27

Յ Ո Յ Ս

Թող փըչէ քամին պինդ պինդ երեսիս,
Վերէն ամպերէն սաստիկ ձիւն թող գայ.
Որքան որ կուզէ՝ թող փըչէ Հիւսիս,
Յուսով եմ՝ վաղ—ուշ գարունը պիտ գայ:

* * *

Թուիսպը թող պատէ երկինքը պայծառ,
Թանձրը մառախուղ երկիր թող փակէ,

Տարերք աշխարհիս խառնըւին իրար,
Յուսով եմ՝ վաղ—ուշ արեւ պիտ ծագէ:

* * *

Թող գայ փորձութիւն, թող գայ հալածանք,
Խաւար թող դառնայ անաղօտ լոյսը,
Սարսափելի չեն Հային տառապանք,—
Միայն . . . չի հատնէր խղճուկի յոյսը:

28

Գ Ի Տ Ո Ի Թ Ի Ի Ն.

Ես մի բան գիտեմ՝ շատ խելօք է նա,
Գիտէ կրօն աւել քան ըզքահանայ.
Գիտէ նա երկինք, երկիր, ծով անհուն
Աւել քան տասըն մարդիկ իմաստուն:

* * *

Աշխարհիս մէջն կենդանեաց անուանք—
Տունկի, սողունքի—գիտէ նա բերանք,
Ջրերբոլ կաթիլ ու աւազ ծովուն
Կըհամրէ նա քեզ ճիշդ մի ըռպէում. . .
Խեղքդ շատ մի մաշել— այս բանի անունն
Ասում են մարդիկ ուսում—գիտութիւն:

4053

ԶԱՔ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ «ԿՈՎԿԱՍԿԱՆ»
ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ Ի ՄԻՋԻ ԱՅՈՒՈՅՈՒՄՆԵՐ

1	Գամառ Քաթիպա—Մանկական երգար. կազմ.	— 25
2	— — — — — անկազմ.	— 15
3	— — Ազատ երգեր.	— 5
4	Երգնկեանց—Մանկական երգարան.	— 20
5	— — Ձայնադրեալ երգարան.	— 40
6	— Դասադիրք Ձայնադրութեան.	— 30
7	— Խմբական Ձայնադրեալ ազգային երգեր, կազմուած	— 50
8	Միանսարեանց—Քնար Հայկական	1 հ. 30
9	Մուշաթ Հայաստանի	— 50
10	Գուլամիբեանց—Նոր տաղարան	— 30
11	Մեծատունեանց—Երգարան աղջկանց	1 հ. —
12	Մադաթեանց—Փնջիկ	— 30
13	Փրէյդուհ—Տաւիղ Ռիսնաղի	— 30

Օտար քաղաքացիք թէ այս և թէ ուրիշ գրքերի
Համար կարող են դիմել Հետեւեալ Հասցէով՝ Въ г.
Тифлисъ. Въ Кавказск. Книжн. Торговлю З. П. Грин-
курова.

0008294

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0008294

